

Publicat el 16-5-2004 a "Levante - EMV".

No sé si alguna vez les ha pasado a ustedes /pero el Jardín Botánico es un parque dormido /en el que un@ puede verse árbol o prójimo /siempre y cuando se cumpla un requisito previo /Que la ciudad exista tranquilamente lejos ..."A la izquierda del roble", Mario Benedetti

Un Botànic sense renúncies

Josep Maria Sancho i Carreres *

A hores d'ara, ultimada per la Universitat una llarga i costosa rehabilitació integral, ningú negarà al Jardí Botànic sobrats mereixements per a la declaració de Bé d'Interés Cultural (BIC) amb la Categoria de Jardí Històric. Per contra, des que el Ministeri de Cultura va iniciar l'expedient en 1982, han passat més de vint anys i la Generalitat Valenciana segueix excusant-se de fer-ho. Per què?

Parlem d'un jardí que, arrelat, com a institució universitària, en el segle XVI, acaba de celebrar el Bicenari de l'actual emplaçament. Parlem d'un recinte científic, estructurat en 'quadros' de cultius, segons els criteris racionalistes de l'època. Parlem d'uns arbres singulars, bé per raresa, antiguitat, irreproductibilitat o grandària. Parlem d'una notable arquitectura al servei de l'aclimatació i conservació d'una ampla diversitat botànica, com l'umbracle del 1900 i el gran hivernacle de ferro i vidre del 1862, tota una joia, espill de dos insignes precedents internacionals: l'hivernacle del Jardí Botànic de París (1833) i el pavelló Crystal Palace (ironies del destí!) de l'Exposició Universal de Londres de 1851. Parlem d'un equipament viu, fidel al seu origen, lloc d'investigació i docència, i també, amb el temps, reducte ciutadà de calma i bellesa, espai per al gaudi dels sentits i la pau de l'esperit.

Si algú pensa que estem exagerant, sols ha de constatar-hi el prestigi entre els Botànics més importants del món i saber que el de Madrid fou declarat Jardí Artístic el 1942 i el Jardí de Monfort, a València, el 1941. No cal entrar en odioses comparacions.

Però, a més a més, parlem d'un enclavament la significació del qual ultrapassa els límits de les antigues tanques. El Botànic es troba a un punt privilegiat del perímetre del Conjunt Històric de València, declarat en 1993: la seua façana nord, a tocar del llit del Túria i de la Gran Via de Ferran el Catòlic. Junt a ell, el Col·legi dels Jesuïtes, de finals del S.XIX, precedit d'un pati enjardinat, on les edificacions que encara resten -com l'església neobizantina- estan protegides urbanísticament i més enrere, de veïnatge i teló paisatgístic, l'Església de Sant Miquel i Sant Sebastià, del S.XVIII, Monument reconegut des de 1983.

Com a resultat, l'harmonia que caracteritza tota una zona: allò que la Llei anomena "entorn". Una composició ordenada, on la silueta dels

monumentals arbres s'albiren de ben lluny mesclats amb les cúpules eclesials, malgrat alguna intromissió 'moderna', dels passats anys 70, marginal i fora d'escala, testimoni de la insensibilitat d'una època que ja crèiem superada.

Parlem, en definitiva, d'un bé concret, mereixedor de la declaració de BIC i d'un entorn també mereixedor de la protecció que, en raó d'aquell li correspon. *"El Jardí Botànic: un valor a declarar, un entorn a protegir"*. Fins ací, tot clar. Aleshores, per què no s'apliquen les previsions de la Llei i es culmina el procés declaratiu? Hi ha cap impediment legal?

No! Ans al contrari. Les últimes passes de la Universitat de València, propietària del jardí, i de la Coordinadora Salvem el Botànic, eviten impediments i estalvien tràmits. La presència de la primera dóna continuïtat legal al procés, a més d'aportar els dictàmens favorables, lliurats conforme els requisits legals, de dues institucions consultives. La segona afegeix una resolució del Síndic de Greuges que fa *"recordatori de compliment de deure legal"* a la Generalitat, perquè no s'hi demore ni un sol dia, i li aporta, de collita pròpia, el document tècnic i administratiu necessari per a formalitzar la declaració: a punt de signar i remetre al DOGV, de manera que, d'acord amb la Llei, conjure, des del primer moment, tota amenaça edificatòria. Així doncs, per què no es fa?

A manca de cap altra explicació, sembla que per això mateix, per no enfrontar-se amb una *"amença edificatòria"* ben concreta. Ens referim, és clar, a l'anomenat *"Grand Hotel Crystal Palace"* (veieu, doncs la ironia?). Una excrescència gegantina (equivalent a una finca de 15 altures), maquillada amb penjolls vegetals: detritus municipal de projectes precedents encara més deficients, d'herències arrossegades des del franquisme. Un edifici que, ubicat en l'antic pati dels Jesuïtes, veí al Botànic, destruiria tant la línia verda de l'horitzó urbà com l'homogeneïtat paisatgística-arquitectònica de la zona i també, és clar, les perspectives interiors de l'històric Jardí vers els seus voltants.

S'entén que, en aplicació d'una llei sense equívocs, la del Patrimoni Cultural Valencià de 1998, rebera el rebuig patrimonial de la Generalitat. Però aquest no fou prou decidit ni ben armat, en no dictar les normes o exigir el planejament especial davant de les previsions urbanístiques. I a la fi, sense una defensa jurídica diligent. Com a resultat, un greu fracàs: la discutible sentència de novembre de 2002 favorable a l'hotel. Un entrebanc aprofitat com excusa per a llançar la tovallola i fer mutis. La ciutadania, però, ha estat capaç, en solitari, de rescatar el dret de cassació i ha demostrat que la sentència no és ferma. Amb això, si la Generalitat no ha quedat gens ben parada, els seus caps polítics reben una nova oportunitat de rectificar. També la té l'Ajuntament, mentre no s'arrisque a donar cap llicència amb l'excusa de la Copa del 2007.

L'oportunitat està en reprendre les responsabilitats públiques. No és just que la ciutadania, la mateixa que paga impostos, es carregue a l'esquena la defensa del patrimoni mentre s'inhibeix qui té aquesta encomana constitucional. No ha desaparegut ni minvat cap dels valors que originaren la incoació del Jardí Botànic i persisteixen les amenaces sobre l'entorn. Per al Botànic, renunciar a la integritat del seu entorn és com demanar-li a

València que renuncié al seu Botànic. En declarar-lo Bé d'Interés Cultural s'acabarien les dicotomies. Sense renúncies ni més servitud que la compensació dels drets urbanístics que pertoquen. Això es pot fer. No és tard si les autoritats agafen ara la torxa.

* Arquitecte-Urbanista, especialitzat en patrimoni arquitectònic

Fitxer baixat de **<http://www.terracritica.org>**